

Roberto Galvan újra Juronics társulatával dolgozik

„Ha nincs üzenet, balett sincs”

A mi ma a művészetben történik, az egyszerűen unalmas. Az alkotóknak nincs mondanivalójuk, csak a stílussal törődnek és egymást másolják – véli Roberto Galvan olasz koreográfus. A Szegedi Kortárs Balett hamarosan felújítja az 1992-ben bemutatott Tangó című darabját.

– Mikor és hogyan került kapcsolatba a szegedi balettel?

– 1992-ben jöttem először Szegedre a balett akkori vezetője, Imre Zoltán meghívására. Egy tel-avivi fesztiválon ismerkedtünk meg; felkért, hogy csináljam meg a Tangót – éppen azt a darabot, amit most felújítunk. Ez az előadás jelentette a fordulatot a társulat stílusában: én voltam az első modern koreográfusuk. Az együttműködés azóta Juronics Tamással is tart; ezt jelzi két közös munkánk, a Requiem és az Éjszakai repülés.

– Miben tér el a mostani Tangó a tíz évvel ezelőtől?

– Új a díszlet és a jelmez, és egy kicsit felfrissítjük a koreográfiát. Én is sokat változtam, a társulat tagjai pedig jóval fiatalabbak azoknál, akik tíz évvel ezelőtt táncolták a darabot. Ilyen esetben a karak-

tereket hozzá kell igazítani a táncosok személyiségéhez. A koncepció viszont nem változik.

– Miről szól a darab?

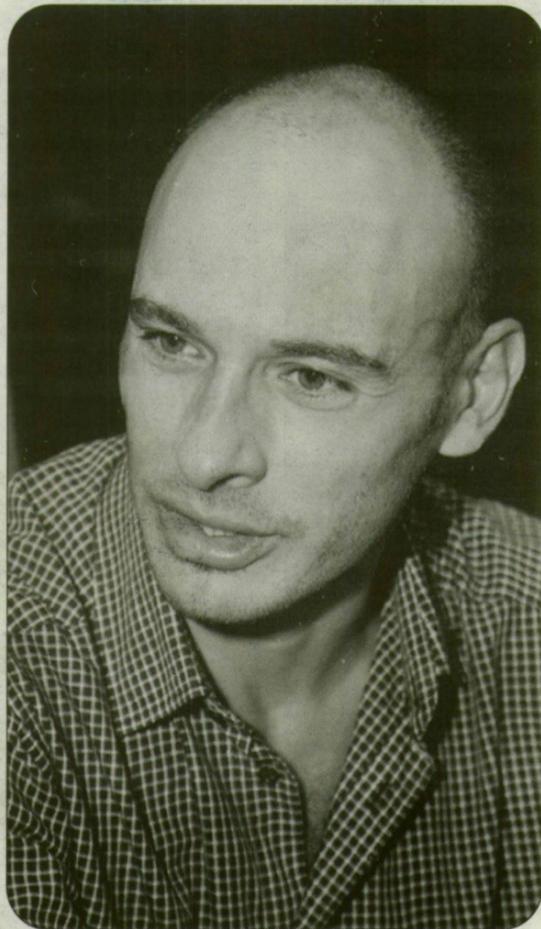
– Ez egy nagyon egyszerű történet. Arról szól, hogyan változnak meg a férfiak és a nők, ha egymás társaságába kerülnek.

– Gondolom, nem véletlenül választotta a Tangót.

– Egy argentin zeneszerző azt mondta, a tangó nem csupán tánc, hanem maga a létezés táncleírása elbeszélve. Azért is szeretem, mert sokféle kultúra keveredik benne. Mint ahogyan bennem is: egyszerre vagyok olasz, baszk, mulatt és mesztic.

– Hol dolgozik mostanában?

– Egy ideje szabadúszó vagyok. Járom a világot, hol itt, hol ott koreográfálok, balettot és operát egyaránt. Korábban volt állandó rendezői állá-

Roberto Galvan: Egyszerre vagyok olasz, baszk, mulatt és mesztic. (Fotó: Miskolczi Róbert)

som, majd egy ideig saját szabadúszó társulatot, sőt: öt évig veztettem egy intézményt is.

– Nem hiányzik a saját színház?

– Mindkét állapotnak vannak előnyei és hátrányai. Egy társulat- vagy intézményvezető munkája teljesen eltér a koreográfusétól. Ha a két feladatot egy ember látja el, az előbb-utóbb a munkája rovására megy. Én pedig sokkal jobban szeretek a táncal foglalkozni, mint a bürokráciával.

rozza, hogy néptáncos előéletük van. Ez nagyon jellegzetessé teszi a mozgásukat: a mozdulatokat és a ritmust. Táncuk puritán, díszítés nélküli. Ez teljesen eltér a klasszikus balettskolákban nevelkedett táncosokétól.

– És a szegedi közönség?

– Azért szeretem, mert nagyon fogékony az érzelmekre. A nyugat-európai országokban inkább az intellektuális üzenetek hatnak a nézőkre.

– Milyen a Galvan-féle stílus?

– Mindig arra törekszem, hogy elmondjak egy történetet; a balett szerintem erről szól. A modern táncban ez könnyebben megy, egyrészt, mert több eszköz áll a koreográfus rendelkezésére, másrészt, mert a táncosok olyanok, mint a hétköznapi emberek, így a nézők könnyebben azonosulnak velük. Mostanában a klasszikus balett és a modern táncszínház ötvözése érdekel, erről szólnak a legutóbbi munkáim.

– Ez nemzetközi tendencia?

– Manapság nincsenek nemzetközi tendenciák, mindenki mást csinál. Nincs uralgó stílus, mindenki keresi a saját kifejezőmódját.

– És ez jó?

– Inkább unalmas. A balettben is az érződik, ami általában a művészetekben: nincs új a nap alatt. Az alkotók csak a stílussal foglalkoznak, és nem azzal, hogy mit is akarnak a közönségnek mondani. Hol ezzel próbálkoznak, hol azzal, és mivel nincs kiforrott, önálló kifejezőmódjuk, gyakran másolják egymást. Közben nem jönnek rá, hogy nincs is mondanivalójuk. Ez a balett esetében is így van. A tánc csupán médium, melyen az jön át, amit üzeni akarok. Ha nincs üzenet, balett sincs.

Keczer Gabriella

A költő rokonai

„Legyek versedben asszonánc...”

Amikor ott tartok az olvasásban, hogy „ajulásomban a tenger/ megbillen, túlfolyik a láthatáron”, valaki megérinti a vállam. Felnezek, és egy fiatal, talán tizenhét éves, szőke fiú arcát látom, egészen közelről. Mellettem ült a buszon, beleolvastott a könyvembe, és azt kérdezi, ugye, jól emlékszik, ez Baka István egyik verse. Igen, mondom, elégedetten bólint, fölkel, és hátizsákját a vállára lendítve elindul az ajtó felé. Én pedig nem csodálkozom, elfogadom, hogy a fiú már többször is olvasta ezt a kilencvenes évek elején íródott szerelmes verset, a Trisztán sedit, különben nem ismerte volna föl ebben a könyvben, a rövid idézet alapján. Amikor azt a könyvet olvasni kezdtem, arra gondoltam, ha arról akarok írni, miért érdemes elolvasni ma egy költészettel foglalkozó munkát, arról is kell mondanivalót, hogy kik olvasnak ma verset. De nem akartam leírni azt, hogy az írók és a költők ma személyesen ismerik minden olvasójukat. Nem is kellett. Itt ez a fiú, aki megszólított; elküldte valaki, hogy ezzel a feladattal ne kelljen törődnöm.

A „Legyek versedben asszonánc” című könyvet Nagy Gábor írta. A kötet az 1995-ben Szegeden elhunyt szekszárdi költő, Baka István költészetét elemzi. A szerző szereti ezeket a verseket, másrészt be szeretné bizonyítani, hogy felszínes ítélnék azok a kritikusok, akik a költő pályáját két szakaszra osztják. Nagy Gábor azt bizonyítja, igenis összetartoznak az első há-

rom kötetben megjelent költemények a későbbiekkel. És egyáltalán nem kell zavarba esniük attól a különböző irodalomtörténeti iskolák képviselőinek, ha mindenképpen úgy próbálják „befogadni” Baka költészetét, hogy rokonítani próbálják az elődökhöz, és arra döbbennek rá, hogy ez az életmű a legközelebb Vörösmartyéhoz, Adyéhoz és József Attiláéhoz áll; nincs időben közelebbi rokon. A könyv szerzőjével vitatkozni legföljebb egy-egy vers elemzése közben lehetne. Ám azzal, hogy nem mond ítéletet, csupán bátran elmondja a megérzéseit, és közben számos érdekes szempontot hoz szóba, ott is tovább olvas ember, ahol esetleg nem ért egyet a megítélésével.

Nagy Gábor maga is költő, a Kincskereső című irodalmi folyóirat szerzőjeként jól ismerte Baka Istvánt, a lap egykori főszerkesztője. Így nem meglepő, hogy helyenként olyan ez a könyv, mintha egy ma is élő költő verseiről szólna. Mintha abban a tudatban íródott volna, hogy az érintett ezt el is olvashatja, és esetleg szemérmesen tiltakozhat egy-egy túlzónak tartott minősítés ellen, vagy felhívhatná a figyelmet valami tévedésre. És az erre utaló jelek ugyanazt az érzést idézik elő, mint ami akkor támadt bennem, amikor a jelenleg is forgalomban lévő telefonkönyvet lapozva megláttam Baka István nevét és telefonszámát.

(Nagy Gábor: „...Legyek versedben asszonánc”. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2001.)

Bakos András

Szegedi tanulmánykötet, érvényes megállapításokkal

Az ismeretlen Fekete István

Kitűnő – s hiánypótló – tanulmánykötet jelent meg a közelmúltban Szegeden: Az ismeretlen Fekete István. Szerkesztője, Sánta Gábor, az SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Magyar Irodalom Tanszékének oktatója, a szerzők pedig hallgatói: Zámori Ida, Szávai Krisztina, Bába Nándor, Szabó Zsuzsanna, Tóth Péter, Oros Sándor, és Balogh Tamás (egy tanulmányt a szerkesztő is jegyezt.)

Fekete Istvánról, aki annyit írt mint Jókai, korábban csak egyetlen könyv jelent meg, Valló László monográfiája, ami tisztességes munka, de többnyire a felszínen maradt. Az ismeretlen Fekete István szerzői viszont megkísérik az alászállást. Emeljük ki néhány figyelemre méltó megállapítást e kötetből (persze, sokkal többet tartalmaz, de a terjedelmi korlátok...), amellyel vagy egyetértünk, vagy nem!

A Fekete István-i életmű viszonylag politikamentes, némelyek szerint látszólag, mások szerint ténylegesen. És e könyv szerzői szerint? Több tanulmányban szereplő föltételezés: az író a természet jelenségeinek, az állatok viselkedésének leírásával, „rejtett” dátumok elhelyezésével olykor az öte-

ves évek jellegzetességeire is utal. Ezt Fekete István egyik idézett levele is valószínűsíti, mellyel ismerősének – aki arra biztatja, „aktuálisat” írjon – így válaszol: „A MA?... Ne nyagass!... Be akarsz csukadni, vagy azt akard, hogy elkárhazzak? Maradjon csak a Tavasz, a Bölcső és a Temető témaként”. A rejtett politizálást azonban nem kellene mindenbe belemagyarázni. Az egyik tanulmány szerint nem véletlen, hogy a Lutra című regény végén – ellentétben a szerző más állatregényeivel – a főhős elpusztul. „Mindez talán azzal magyarázható, hogy a Lutrát az író 1955-ben fejezte be”, olvasható a szövegben. Holott a mű világosan tartalmazza: amikor Lutra működése egyértelműen életellenessé vált, sem a vidrák, sem a tágabb környezet javát nem szolgálta, az ezt észlelő, a Tavaszt megszemélyesítő (...) „karcú lányalak megrezsent, mintha megütötték volna. – Leveszem róla a kezem” – mondja, s az eddig minden veszélyen keresztülmenő Lutrára pár oldallal később már a halál vár. A vidra sorsa e mondatoknál teljesebben be.

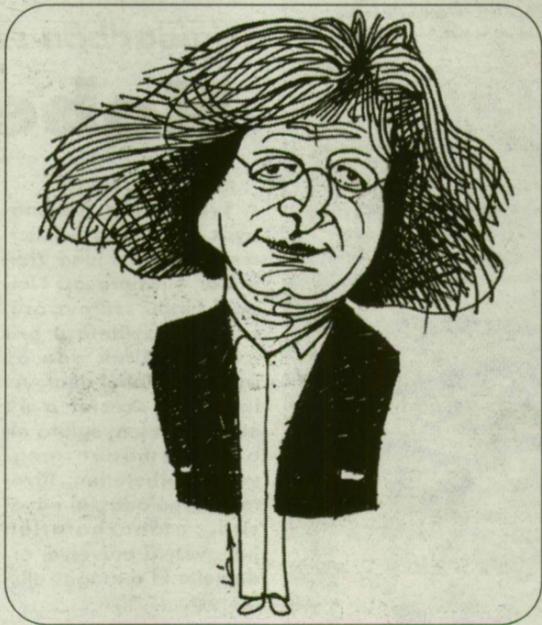
Irány az esztétika. Az irodalomban – ellentétben a történelemben – van „ha”. Legalábbis lehet, a kritikában mindenképp. Szabó Zsuzsanna elmélyültségre

utaló éleslátással fedezi föl, milyen lehetőséget hagyott ki Fekete István, amikor a „Hú” című regényben a rab bagoly „csak” a múltba, azon belül főként a török világra emlékszik vissza álmában, s nem „álmodja meg” a jövőt (holott lehetősége ennek is föl villan, ám az író visszasorvasztja: a múltba, nem egyedként, de fajnét emlékezhet a bagoly, ám jövőbe aligha lát.) Hozzátehetjük: etológiailag így hitelesebb a „Hú”, de irodalmilag Fekete István kiaknázatlanul hagyott egy plusz dimenziót – igaz, ha kiaknázta, nem Fekete István lett volna, hanem Krúdy (ez nem értékítélet, csak megállapítás.)

Az is jó, amikor a doktriner narrációtisztaságot megkövetelő Bodor Bélával vitatkozva Szabó Zsuzsanna védelmébe veszi a Fekete István-i állatregények speciális narrációkeverését, az érvényesség és élvezhetőség jegyében. És így tovább. Számítatlan találó, illetve vitatkozársra serkentő megállapítás – nyolc tanulmányban. Ez Az ismeretlen Fekete István. Ami, ha az előszóban foglaltakat figyelembe vesszük, csak a kezdet, egy még nagyobb formátumú munka kezdete. (Az ismeretlen Fekete István. Tanulmányok egy ismerős íróról. Szerk. Sánta Gábor. Lazi Könyvkiadó, Szeged, 2001.)

Farkas Csaba

Paródia a Tiszatájban

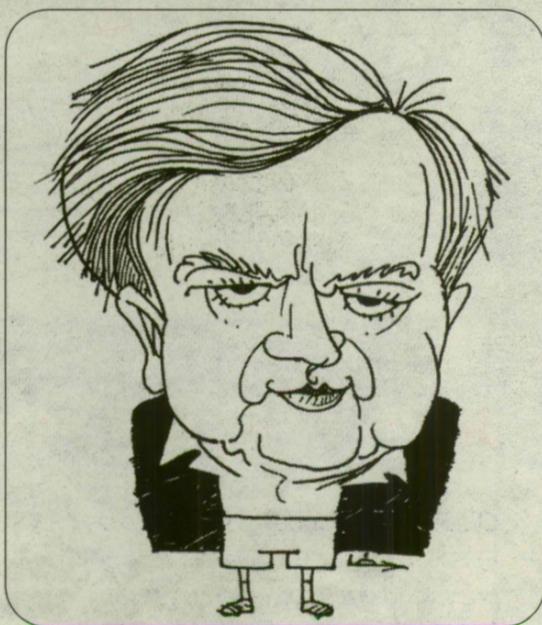

Esterházy Péter

Munkatársunktól

Rendhagyó vállalkozásnak lehetnek szemtanúi a Tiszatáj olvasói, ha kezükbe veszik a folyóirat októberi számát: a megszokott rovatokban csupa paródiát találnak. A nagy hatogományú műfajt Karinthy Frigyes honosította meg a magyar irodalomban, s azóta is élvezettel falnák az olvasók, ám az utóbbi időben ritkán születtek igazán élvezetes paródiák. Egyetlen irodalmi folyóirat sem vállalkozott ilyen jellegű humoros szám összeállítására. A Tiszatáj szerkesztőinek a mostani paródia-külön szám megjelentetésével többek között az is céljuk volt,

hogy bizonyítsák: a magyar irodalomnak változatlanul van humora, nem vesztett ki a jó paródia, amely egyben találó kritika is, nem csak szórakoztat. Az októberi Tiszatáj paródiái keresztmetszetét adják a 20. századi magyar irodalomnak Máraiól Pilinszkyt át egészen a legfiatalabbakig, Orbán János Dénesig és Karafiáth Orsolyáig. Proust regénye Ördög Ottó által elferdítve Az eltűnt madeleine nyomában címmel bukkan fel a lapban stílusosan: megszakításokkal. A seregnyi írásból csak néhány példát: Hetvenkedés címmel Mecseki Rita Eszter írt Kovács András Ferenc modorában, Ki-

Weöres Sándor. (Léphaft Pál karikatúrái)

rály Levente Oravecz-paródiát közöl Részletek a poszt-Szajla ciklusból címmel. Juhász Ferenc Őszes műit Ördög Ottó énekelte meg. Esterházy Péter Disharmonia infernalis című regényrészlete és Hazai Attila Karcsi nyitva felejt a szemét című írása Kiss László ferditésében olvasható. A Tanulmány rovatban A Szigeti Lajos Sándor-i motívumregény (Jó Zseb Attila Mammon című verse) címmel Ördög Ottó írt Szigeti Lajos Sándor modorában, Kulcsár Szabó Ernő Genézis, avagy a posztmodemitás recepcióbázisának diszkrepanciái című tanulmányát Timár György

szerző. Papp Tibor tollából származik az Odorics Ferenc-Pokol Béla szerzőpáros Vázlat (a szép)irodalom és az irodalom)tudomány professzionális intézményrendszerének egybevetéséhez című írása. Az életúton mit keresek? interjú-sorozatban ezúttal Határ Győző beszélgetését olvashatjuk Kabdebó Lóránttal Alföldy Jenő ferditésében.

A paródiaszámot az újdéki Léphaft Pál találó irodalmi karikatúrái és Schéner Mihály rajzai illusztrálják. A Diák-melléklet ugyan nem paródia, de Vadai István Weöres Sándor két groteszk versét elemzi.